

Toespraak van de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, herdenking Slag om de Residentie, 10 mei 2014

Er zijn momenten die de loop van onze geschiedenis bepalen. Op dagen als vandaag moet ik altijd denken aan het lied 'De Steen' van Bram Vermeulen. Daarin zingt hij dat het water nooit dezelfde weg zal gaan, op het moment dat je – ergens in een rivier op aarde – een steen verlegt. Het gaat over een klein gebaar, een enkel ogenblik, dat een eeuwige verandering in beweging zet.

De Slag om de Residentie is – op een ander, ingrijpender niveau – ook zo'n moment. Op 10 mei 1940 startte in Nederland de Tweede Wereldoorlog. Vandaag precies 74 jaar geleden openden de Duitsers de aanval op de vliegvelden Ypenburg, Valkenburg en Ockenburg. De intentie was om onze Koningin, de regering en de legerleiding gevangen te nemen. Sommigen van u herinneren zich nog hoe het was die dag; voor anderen, inclusief mijzelf, zijn het verhalen uit de overlevering. De ongelijke verhoudingen, zowel in materieel als in mankracht; de wrakstukken van vliegtuigen die de vliegvelden en later ook de Rijksweg blokkeerden; de chaos en de paniek die er moeten zijn geweest.

Voor velen was het de eerste dag van hun eerste oorlog. Nooit eerder hadden zij, anders dan in oefeningen, gevochten. Nooit eerder hadden zij beleefd, écht beleefd hoe het is om als mens tegenover een ander mens te staan. Om te strijden voor je land, om te vechten voor je eigen leven, soms zelfs ten koste van het leven van een ander. De vorige keer dat ik hier was, sprak ik een veteraan die mij toevertrouwde nooit eerder – en nooit meer – zó bang te zijn geweest als op die dag; het was de angstigste dag van zijn leven.

Maar de moed won het van de vrees. Want waar de Duitsers dachten een snel succes te boeken, sloegen de Nederlandse troepen hard terug. Ondanks de militaire overmacht wist ons leger de vijand te verdrijven, tot het bombardement op Rotterdam Nederland later dwong zich over te geven. Het redden van de Residentie gaf zowel koningin Wilhelmina als het kabinet de kans om naar Engeland te vertrekken. Het was een gevoelige, onverwachte klap voor de Duitsers.

Hoe anders zou het zijn geweest als de Nederlandse troepen er niet in waren geslaagd om de Duitse aanval te breken? Ik denk dat wij zonder overdrijving kunnen zeggen dat het Nederland stuurloos had gemaakt. Natuurlijk was er altijd verzet geweest, maar de Slag om de Residentie heeft ervoor gezorgd dat er – vanuit Engeland – ook zichtbaar en georganiseerd kon worden gestreden voor een vrij Nederland.

Daar is een hoge prijs voor betaald. Op en rond vliegveld Ypenburg kwamen bijna honderd militairen om. Militairen met ouders, broers en zussen, echtgenoten en kinderen. Hun dierbaren hebben moeten leren leven met het gemis, met de leegte die zij achterlieten. Militairen die de Slag wél hebben overleefd, zijn en worden vaak hun leven lang achtervolgd door de gruwelen van die 10 mei in 1940, door de angst die zij op Dat moment voelden.

“Nu weet ik dat ik nooit zal zijn vergeten”, vervolgt Bram Vermeulen in zijn lied. “Ik leverde bewijs van mijn bestaan.”

Daar wil ik graag mee afsluiten. Vandaag 74 jaar terug had de Nederlandse geschiedenis een andere wending kunnen nemen. Maar mede dankzij de moed van de mannen op Ypenburg en andere plekken rondom de Residentie, dankzij hun heroïsche tegenstand, staan wij hier vandaag in vrijheid. Het is het tastbare bewijs van hún bestaan. En wij zullen dat – wij zullen hén – nooit vergeten.

Dank u wel.

Ter achtergrond: 'De Steen', Bram Vermeulen

Ik heb een steen verlegd,
in een rivier op aarde.
Het water gaat er anders dan voorheen.
De stroom van een rivier, hou je niet tegen
het water vindt er altijd een weg omheen.
Misschien eens gevuld, door sneeuw en regen,
neemt de rivier m'n kiezel met zich mee.
Om hem, dan glad, en rond gesleten,
te laten rusten in de luwte van de zee.

Ik heb een steen verlegd,
in een rivier op aarde.
Nu weet ik dat ik nooit zal zijn vergeten.
Ik leverde bewijs van mijn bestaan.
Omdat, door het verleggen van die ene steen,
de stroom nooit meer dezelfde weg zal gaan.

Ik heb een steen verlegd,
in een rivier op aarde.
Nu weet ik dat ik nooit zal zijn vergeten.
Ik leverde bewijs van mijn bestaan.
Omdat, door het verleggen van die ene steen,
de stroom nooit meer dezelfde weg zal gaan.